

6. SCHRIJVEN⁸

6.1 WAT IS SCHRIJVEN?

Onderdelen schrijfproces

Schrijven is zowel een denктаak als een doetaak. Denken en doen wisselen steeds af. Het schrijfproces is in vier verschillende taalcomponenten⁹ te onderscheiden:

1. kennis van de wereld om ons heen,
2. kennis van structuur van de taal,
3. woordenschat en mogelijkheid om nieuwe woorden te maken,
4. kennis van letters, klanken en klankcombinaties.

Zelfvertrouwen speelt een belangrijke rol. Zijn er gevoelens van faalangst en minderwaardigheid dan leidt dat tot slechte resultaten, en iedere keer als dit vanuit die gevoelens bevestigd wordt, gaat de spiraal iets verder naar beneden. Veel laaggeletterden hebben gevoelens van minderwaardigheid en angst. Doordat het bovendien vaak lang duurt voordat men aantoonbaar minder fouten maakt bij het schrijven, is het heel moeilijk deze negatieve gevoelens uit te schakelen.

Deze emoties hebben invloed op de motivatie. Als de succesbeleving negatief is, krijgt men steeds minder geloof in het uiteindelijke resultaat: het kunnen schrijven. Hierdoor neemt de interesse en de inzet af, leert men minder, waardoor men nog minder gemotiveerd is enz. Een aanwijzing dat er eerst iets gedaan moet worden aan deze negatieve emotie, voordat er vooruitgang geboekt kan worden.

Werken op tekst-, zins-, woordniveau

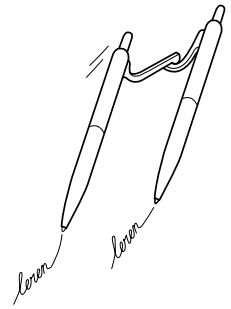
Voor alle drie (tekst, zin, woord) geldt: gebruik zinvolle teksten die aansluiten bij eigen interesse en beleving.

Verdeel de schrijfvaardigheid in twee componenten:

1. creatieve en praktische schrijfvaardigheid: wat te zeggen en voor wie?
2. technische en beroepsgerichte/zakelijke schrijfvaardigheid: spelling, grammatica, motoriek en interpunctie

Didactiek van het schrijven

- Creëren van een veilige sfeer
- Aansluiten bij de deelnemer
- Aandacht hebben voor leren leren
- Toepasbaarheid en actualiteit van het geleerde

⁸ Gebaseerd op Hoofdstuk 6 Schrijven kenniskring NT1 Werkgroep 4A1

⁹ Taalgebruikersmodel van Dijkstra en Kempen, 1984

Zorg voor variatie in opdrachten

Alleen praktische oefeningen zoals het invullen van formulieren en schrijven van notities en briefjes is niet voldoende. Hoewel het uiteraard geoefend moet worden, krijgt het vaak te veel aandacht waardoor het saai wordt. Het kan interessant gehouden worden door gebruik te maken van veel verschillende teksten en formulieren, liefst uit de directe leefomgeving van de leerders.

Verzamel verschillende functionele schrijfproducten, bijvoorbeeld een memo, (spiek) briefje, boodschappenlijstje, muurkrant of een verslagje. Afwisseling in oefenstof en schrijfdisciplines is belangrijk. Gebruik maken van eigen teksten of van (eerdere) leerders is motiverend voor de schrijvers.

Vóór het schrijven

- weten aan of voor wie je schrijft;
- weten wat gaat schrijven (bijvoorbeeld iemand uitnodigen voor een feestje);
- kiezen welk soort eindproduct het wordt (misschien een briefje met een foto);
- stof verzamelen: allemaal stukjes verzamelen over zaken waar je het over wilt hebben en die in het schrijfproduct kunnen komen (zelf nadenken, een woordenverzameling aanleggen, boekjes bekijken, over het onderwerp praten met iemand);
- selecteren: uit de verzameling die dingen kiezen die in het schrijfproduct gebruikt gaan worden.

Voorbespreken

Schrijven moet beginnen met het formuleren van ideeën over wat men wil zeggen. Begin met hierover te praten. Dit kan aan de hand van een video, foto's of een simpele tekst.

Maak gebruik van het ezelsbruggetje met de 5 W's:

- wie
- wat
- waar
- wanneer
- waarom

Tijdens het schrijven

- aandacht voor de rode draad en de opbouw van het verhaal
- goede zinnen maken
- de woorden die je goed kunt schrijven, ook goed schrijven
- werken met een kladblaadje
- niet bang zijn om te schrijven
- hulp vragen als je niet verder kunt
- nalezen wat je geschreven hebt en zo nodig verbeteren.

Wees voorzichtig met het verbeteren van fout geschreven (gespelde) woorden in een tekst. Zeker in een tekst waar een deelnemer erg zijn best op heeft gedaan kan je beter geen fouten in de tekst aangeven. Doe dit liever apart.

Na het schrijven

- laten zien wat je geschreven hebt
- iets ter inzage leggen, bijvoorbeeld in een lees -en schrijfhoek
- praten over je schrijfproduct, het toelichten, er vragen over beantwoorden
- wat iemand geschreven heeft samen lezen
- een mooie tekst kiezen als tekst van de week
- een geslaagde tekst opnemen in je map

Spelling

Spellingonderwijs is een onderdeel van het totale taalonderwijs. Spelling is het systeem van regels en afspraken waarmee mondelinge taal wordt omgezet in schrifttekens. Belemmeringen op het gebied van de spelling kunnen liggen op het auditieve, visuele of motorische vlak of zijn een combinatie hiervan. Een onvoldoende spellingvaardigheid kan door deelnemers als een hindernis worden ervaren, maar uiteindelijk zijn het schrijfproces en het schrijfproduct belangrijker dan de spelling. Deelnemers die goed kunnen spellen, moeten er echter natuurlijk wel voor zorgen dat hun teksten geen spelfouten bevatten.

Vooraf bij deelnemers met Nederlands al moedertaal (NT1) is de spelling een beladen onderwerp. De dictees van vroeger waar keer op keer onvoldoendes op gescoord werden en de hiaten in de kennis van spellingregels maakt dat er aan de ene kant overdreven veel belang gehecht wordt aan het foutloos kunnen spellen, terwijl aan de andere kant door hiaten in kennis van de regels men fouten maakt. Dit kan leiden tot een vorm van hypercorrectie. Voorbeeld: men weet nog van vroeger dat -dt een probleem was, maar men weet niet meer in welke gevallen die regel toegepast moet worden. Dit leidt ertoe dat alle woorden die eindigen op een -d zoals ook 'hond' of 'hand' met -dt geschreven worden.

Veel docenten leren hun deelnemers spellen door regels uit te leggen, terwijl veel deelnemers vaak regels leren die ze niet kunnen onthouden of toepassen.¹⁰

¹⁰ Uit: Teaching basic literacy

Manieren om spelling aan te leren en te oefenen

- Werken met wisselrijtjes om lettercombinaties te oefenen:
 - **au** **ha**-ren
 - g **au** w **spa**-ren
 - **au** to **wa**-gen
- Werken met oefenzinnen
 - de jas van **jou** / het is **jouw** jas
 - **wij** lopen door de **wei**
- Laat de deelnemer een tekst te maken met veel woorden met eenzelfde klanklettercombinaties (kunnen de woorden van de wisselrijtjes zijn). Gebruik geen woorden die een deelnemer nooit zal gebruiken; leer hem/haar woorden die hij/zij nodig heeft.
- Oefenen door zelfdictee: bekijk het woord goed, zeg 't woord, bedek 't woord, schrijf op in en andere kolom, controleer of het goed is (zie ook bij visueel dictee)
Sluit zoveel mogelijk aan bij de verschillende leerstijlen; probeer voor iedereen een passende manier van onthouden te vinden. enkele tips:
 - visueel ingesteld? Werk met accenten, laat woorden zoeken in teksten (zin, vin, min) of wijs op vaste patronen.
 - motorisch ingesteld? Laat veel voorkomende woorden niet spellen, maar leer ze globaal aan, laat woorden in de lucht schrijven, overtrekken of naschrijven.
 - auditief ingesteld? Verdeel woorden al sprekend in klankgroepen; tik mee.

Zie ook basisvaardigheden.nl

6.2 FEEDBACK GEVEN OP EEN SCHRIJFPRODUCT

